

Natuur.oriolus

bpost
PB-PP
BELGIE(N) - BELGIQUE

Retouradres: Natuurpunt,
Coxiestraat 11, 2800 Mechelen

VLAAMS DRIEMAANDELIJKS TIJDSCHRIFT VOOR ORNITHOLOGIE | SEPTEMBER 2022 | JG 88 | NR 3
NATUURPUNT | COXIESTRAAT 11 | B-2800 MECHELEN

natuurpunt
Studie

Zeldzame vogels in België
in 2021

77

Roodkeelnachtegaal én
Witkeelgors in het Zwin

88

Vlaamse Vogelatlas 2020-
2023: een tussenstand

98

Roodkeelnachtegaal én Witkeelgors in het Zwin in oktober 2020

Wouter Faveyts & Joris Elst

Witkeelgors *Zonotrichia albicollis*. Eerstejaars mannetje. 13/10/2020. Knokke-Heist - Zwin Natuur Park (W) (Foto: Joachim Pintens)

Nieuw ringstation in het Zwin

In 2016 opende het nieuwe Zwin Natuur Park in Knokke-Heist (W) de deuren. Vanaf 2017 is er een vogelringstation actief, een samenwerking tussen het Park en BeBirds, de vogelringdienst van het Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen. Dat ringstation sluit aan bij een traditie van vogels ringen die vele decennia heeft bestaan in het Zwin, tot het begin van de 21ste eeuw. Het Zwin was een van de eerste plaatsen in België waar vogels werden geringd, al sinds 1929 (Vangeluwe et al. 2014). Na enkele opstartjaren werd de ringinspanning op het nieuwe ringstation flink verhoogd vanaf 2019. In het kader van de samenwerking met BeBirds werd sinds dat jaar beroep gedaan op ringers die het ringstation bemannen in de periode augustus-oktober. In het najaar van 2019 was het ringstation dagelijks bemand van 01/08 tot 20/10, behalve op dagen met slecht weer. In het najaar van 2020 was dat opnieuw het geval van 01/08 tot 08/11. In 2017, het eerste najaar waarin het ringstation weer bemand werd, leverde dat meteen een nieuwe soort voor België op: een Langstaartklauwier *Lanius schach*, die werd geringd op 15/10/2017 (en nadien aanwezig bleef in het Zwin tot en met 17/10) (Faveyts et al. 2018). Het najaar van 2018 passeerde onopgemerkt. Daar zat de geringe ringinspanning ongetwijfeld voor iets tussen. De sterke toename van het aantal ringdagen in het najaar van 2019 ontgoochelde

niet. Met onder meer negen Bladkoningen *Phylloscopus inornatus*, een Waterrietzanger *Acrocephalus paludicola*, een Struikrietzanger *Acrocephalus dumetorum*, een Orpheusspotvogel *Hippolais polyglotta* en twee Sperwergrasmussen *Sylvia nisoria* was het al best een leuk seizoen, maar de kers op de taart dat jaar was ongetwijfeld de zesde Siberische Sprinkhaanzanger *Helopsaltes certhiola* voor België op 22/09. Het was al de tweede vangst van die enigmatische Siberische zangvogel in het Zwin. De eerste (meteen ook voor België) was op enkele dagen na exact twintig jaar eerder, op 28/09/1989 (webref 1).

Niet slecht voor een pas opgestart ringstation dat nog in de ontwikkelingsfase was. Het doet ook de verwachtingen toenemen natuurlijk. Zou 2020 die verwachtingen kunnen inlossen? Tegen die vraag keken de mensen achter het ringstation met spanning en ook met een beetje angstzweet aan bij de aanvang van dat nieuwe seizoen. Met 51 geringde soorten en een eindtotaal van ruim 8.000 vogels was het een prima seizoen. Als je de volledige resultaten wil napluizen, kan je op www.trektellen.nl zoeken naar 'Ringstation Zwin Natuur Park'. In dit artikel willen we echter nader ingaan op 12/10/2020, de dag die in het vet en dik onderstreept zou duidelijk maken dat ook 2020 een memorabel jaar zou worden voor het ringstation in het Zwin Natuur Park.

Een dag om niet licht te vergeten

12/10/2020 was een maandag. De dagen ervoor waren de resultaten op het ringstation niet bepaald euforisch geweest. Op 10 oktober werden 66 vogels geringd van zeven soorten, het grootste deel ervan Zwartkoppen *Sylvia atricapilla*. De volgende dag was het nog minder: veel regen, harde wind en amper 29 vogels van negen soorten. Een Cetti's Zanger *Cettia cetti* was het meest bijzondere die dag, maar op het ringstation van het Zwin Natuur Park is die soort anno 2020 ook niet zo bijzonder (in totaal 97 nieuw gevangen exemplaren in het najaar van dat jaar). Het weer was gelukkig beter op die maandag 12/10, maar na de vorige dagen stonden de verwachtingen niet meteen hoog gespannen. Joris Elst (hierna: JE) was als hoofdringer van dienst op het ringstation. Wouter Faveyts (hierna: WF) organiseerde die dag mee een cursus voor de gidsen van het Zwin, binnenshuis in het bezoekerscentrum. Door omstandigheden was WF er niet in geslaagd 's morgens al eens langs te gaan op het ringstation. De cursus werd opgestart en WF checkte om 9u10 via WhatsApp snel even bij JE hoe de eerste ronde op het ringstation verlopen was. Op het ringstation staan mistnetten opgesteld om vogels te vangen. Die netten worden meermaals per voormiddag gecontroleerd om de vogels eruit te halen en zo'n controle wordt een 'ronde' genoemd. JE's antwoord op de vraag hoe het ging was kort: 'Zwak. 2 Cetti'. Twee Cetti's Zangers dus en voor de rest niets noemenswaardig. Op veel andere ringplaatsen zouden twee Cetti's Zangers misschien meer animo opleveren, maar in het Zwin is dat min of meer dagelijkse kost in die tijd van het jaar. WF stuurde om 9u21 een bericht terug om JE wat moed te geven: 'De tweede ronde zal reding brengen!'. De inhoud van het volgende WhatsApp-bericht dat JE om 9u56 stuurde, zorgde ervoor dat WF zijn aandacht voor de cursus onmiddellijk weg was: 'Ik denk roodkeelnachtegaal, echt'. Er was geen tijd om iets terug te sturen, want JE belde meteen nadien. WF had meteen door dat hij de cursuszaal maar beter kon verlaten, want dit ging geen gewoon telefoongesprek worden. WF grabbelde extra literatuur mee uit de bibliotheek van het Zwin Natuur Park en legde in een vermoedelijk persoonlijke best-

tijd de afstand van het bezoekerscentrum naar het ringstation af. En daar stonden we dan met twee te kijken naar de 'cosmic mind-fucker' die JE uit het ringzakje haalde: een onvervalste, wondermooie en oh zo zeldzame Roodkeelnachtegaal *Calliope calliope*! Neen, geen mannetje met de robijnrode keel waaraan de soort haar naam dankt, maar je moet echt al een vreselijke kniesoor zijn om daarover te vallen. Na snel een beetje te bekomen gingen we aan het werk om alles te doen wat nodig is om de vogel te ringen en de nodige opmetingen te doen. Het bleek om een eerste winter vrouwtje te gaan. WF begon intussen ook al voorbereidingen te treffen om vogelkijkers de mogelijkheid te geven om de vogel na de vrijlating te zien te krijgen. Het Zwin Natuur Park is in oktober op maandag en dinsdag gesloten voor publiek. We hadden echter een vermoeden dat er wel minstens een paar mensen zouden kunnen zijn die dit juweeltje uit de Siberische taiga wel eens op Belgische bodem zouden willen zien na de vrijlating. Het Park zou dan ook uitzonderlijk worden opengesteld voor bezoekers. Dan restte alleen nog goed fotografisch documenteren en zo snel mogelijk vrijlaten op een geschikte plek in het Zwin Natuur Park. We kozen voor een plek die in aanmerking kwam om zowel voldoende habitat te hebben waar de vogel zich kon ophouden als waar vogelkijkers een kans zouden hebben om de vogel in het veld waar te nemen. Het enigszins geïsoleerde bosje van enkele hectare in het oostelijk deel van het Park voldeed aan die voorwaarden. De Roodkeelnachtegaal werd vrijgelaten en vloog gezwind weg. De vogel verdween in de dichte bladmassa van een grote omgevallen wilg. De toegang voor bezoekende vogelkijkers was intussen mogelijk gemaakt en het nieuws dat dit mogelijk was verspreidde zich snel via de geëigende kanalen. De eerste bezoekers dienden zich al snel aan. Vanop de paden was er een redelijk zicht op de plek waar de Roodkeelnachtegaal geland was en de aankomende vogelkijkers vatten post in de hoop een glimp van de vogel te zien.

Tijd voor JE en WF om even adem te halen! Het adrenalinepeil begon eindelijk wat te zakken en we begonnen te beseffen wat we zonet

▶ Roodkeelnachtegaal *Calliope calliope*. Eerstejaars vrouwtje. 12/10/2020. Knokke-Heist - Zwin Natuur Park (W) (Foto: Wouter Faveyts)

hadden meegemaakt. Het Zwin Natuur Park besloot de pers in te lichten over deze bijzondere vogelsoort voor België. WF vertrok naar zijn bureau om een persbericht op te stellen. JE vertrok weer richting ringstation, want het was inmiddels tijd voor een volgende ronde netten controleren. Nauwelijks een kwartier later belde JE naar WF. Toen kwamen de gevleugelde woorden: 'Dit geloof je nooit: een Witkeelgors!'. Ongeloof, gelach en opnieuw niet voor publicatie vatbaar woordgebruik volgden. WF kon zich alweer naar het ringstation reppen. JE stond hem grijnzend op te wachten en toverde zowaar de tweede 'cosmic mindfucker' op goed een uur tijd tevorschijn: een heuse Witkeelgors *Zonotrichia albicollis*! Het zijn van die scenario's die je op voorhand onmogelijk zou kunnen bedenken. De vogel werd geringd, gemeten en gefotografeerd. Het bleek om een exemplaar in eerste winterkleed te gaan. Het nieuws van de tweede spectaculaire vangst bereikte al snel de oren van de vogelkijkers die al waren gearriveerd om te zoeken naar de eerder vrijgelaten Roodkeelnachtegal. Er werden grote ogen getrokken toen de wachtende vogelkijkers getraakteerd werden op een Witkeelgors die uit het ringzakje werd gehaald. Aan de bezoekende vogelkijkers werd kort de gelegenheid gegeven om de vogel te fotograferen, waarna ook de gors zijn vrijheid terugkreeg. De gors werd vrijgelaten in hetzelfde deel van het park waar de nachtegaal was vrijgelaten. In tegenstelling tot die laatste liet de gors zich nog kort in het veld waarnemen.

De Roodkeelnachtegal liet zich na de vrijlating helaas niet meer zien. De Witkeelgors kon wel nog worden waargenomen door ruim honderd waarnemers. Op 12/10 was dat niet altijd eenvoudig. Gelukkig werd de vogel ook de volgende dag in het park teruggevonden en liet hij zich toen veel beter zien. Op 13/10 werd de gors

nog de hele dag waargenomen, maar de dag nadien was de vogel gaan vliegen.

Zowel de Roodkeelnachtegal als de Witkeelgors werden inmiddels aanvaard door het BRBC (Baeten et al. 2021).

Voorkomen van Roodkeelnachtegal in België en Europa

De Roodkeelnachtegal is een algemene broedvogel vanaf de Oeral oostwaarts tot aan de Pacificische kust, Chukotka (Rusland). Het grootste deel van het verspreidingsgebied ligt in Rusland en daarnaast in aangrenzende delen van Noord-Mongolië, Noordoost-China, het noorden van Noord-Korea en noordelijk Japan. In Centraal-China komt een geïsoleerde broedpopulatie voor (Clement & Rose 2015). Het broedgebied bereikt net het uiterste noordoosten van Europa, aan de westelijke zijde van het Oeralgebergte. De Europese populatie wordt op amper 1.000 tot 1.200 paren geschat, wat wordt aangenomen slechts een fractie te zijn van de aantallen die verder oostwaarts in Azië voorkomen (Keller et al. 2020). De soort kan lokaal heel talrijk zijn. Ze heeft een brede voorkeur van broedhabitat. De hoogste dichtheden komen voor in laaglandtaiga (gemengd bos of loofbos) en met een voorkeur voor vochtige gebieden. De brede habitatvoorkeur blijkt uit het feit dat de soort onder meer ook voorkomt in veel meer open gebieden tot boven de boomgrens. Het is een lange afstandstrekker, met wintergebieden in Zuidoost-Azië, van Nepal en Noordoost-India oostwaarts tot Taiwan en de Filippijnen en zuidwaarts tot Vietnam en Thailand. Het winterhabitat is divers, maar Roodkeelnachtégalen hebben wel een voorkeur voor dichte begroeiing. In het najaar komen doortrekkers aan de Chinese oost-

Witkeelgors *Zonotrichia albicollis*. Eerstejaars mannetje. 13/10/2020. Knokke-Heist - Zwin Natuur Park (W) (Foto: Wim Debruyne)

kust vanaf eind augustus, met een piekpassage van half september tot half oktober (Clement & Rose 2015).

Als langeafstandstrekker is het geen verrassing dat Roodkeelnachtegal als dwaalgast voorkomt tot in Europa. Tot enkele decennia geleden had de soort de status van een mythische dwaalgast: extreem zeldzaam en (althans wat mannetjes betreft) die karmijnrode keel, die er bijna een juweeltje van maakt. Recent is het aantal gevallen in Europa toegenomen, maar de soort blijft een heel zeldzame en uitzonderlijke gast. De vogel in het Zwin was pas het tweede geval voor België. Dat volgde minder dan een jaar op het eerste geval. Op 04/12/2019 werd een eerste winter mannetje dood binnen gebracht te Haillot (N); deze eerste vogel werd helaas het slachtoffer van een kat (Vanhove et al. 2020).

Voor Nederland ligt tot en met 2020 slechts één geval voor, een overwinterend mannetje dat zich van 08/01 tot en met 12/04/2016 langdurig liet bewonderen door een massa vogelkijkers in Opmeer (Haas et al. 2017, webref. 2). Uit Groot-Brittannië, het land met de grootste dwaalgastentraditie in Europa, liggen ook 'maar' 16 gevallen voor tot en met 2019 (Holt et al. 2020). Op twee na dateren alle Britse gevallen van na de eeuwwisseling, een zeer bescheiden maar duidelijke toename (Slack 2009). Bij de zuiderburen in Frankrijk liggen alleen vier oude, 19de eeuwse gevallen voor (Slack 2009, webref. 3). In Duitsland zijn er twee aanvaarde gevallen: een eerste winter mannetje op Helgoland van 05 tot 11/11/1995 en een eerstejaars vrouwtje op 16/10/2020 (vangst) op het Baltische eiland Greifswalder Oie (Deutsche Seltenheitskommission 1997, pers. med. C. Köning, Deutsche Avifaunistische Kommission). Elders in Europa zijn nog een handvol gevallen bekend uit IJsland, Finland, Noorwegen, Zweden, Denemarken, Estland, Italië, Slovenië en Malta (Slack 2009, Mitchell 2017). In Noord-Amerika is Roodkeelnachtegal een regelmatige dwaalgast op de eilanden van de westelijke Aleoeten. In de rest van dat continent is de soort heel zeldzaam, met weliswaar een opmerkelijk wintergeval in Ontario in Zuidoost-Canada op 26/12/1983 (Howell et al. 2014).

Voorkomen van Witkeelgors in België en Europa

De Witkeelgors is een talrijke broedvogel van de Noord-Amerikaanse taiga, van Zuidoost-Yukon en het noorden van British Columbia (Canada) oostwaarts tot Newfoundland (Canada) en New-England (Verenigde Staten). De soort broedt in open bossen, struweel en bosranden. Het is een korte- tot middellangeafstandstrekker. De overwinteringsgebieden liggen hoofdzakelijk in de Verenigde Staten, in het oosten en zuidoosten, westwaarts tot Arizona en met een kleine winterpopulatie in Californië. Zuidwaarts komt Witkeelgors ook voor tot in Noord-Mexico (Byers et al. 1995).

De Witkeelgors van het Zwin was het tweede Belgische geval. Het eerste geval dateert van 2013 en betrof opmerkelijk genoeg ook een ringvangst op dezelfde datum van 12/10, in Berendrecht in de provincie Antwerpen. Die vogel werd nog ter plekke gezien tot en met 16 oktober. De vangst van die eerste vogel, vlakbij de Antwerpse haven, riep een vermoeden op dat dit exemplaar minstens een deel van de tocht over de Atlantische Oceaan per schip zou kunnen hebben gemaakt (Faveyts et al. 2015). Omdat daar geen zekerheid over bestond en omdat een tijdelijk verblijf op een schip zonder dat de vogel wordt gemanipuleerd of gevoederd door mensen ook geen probleem hoeft te zijn voor aanvaarding, werd die eerste Witkeelgors toegelaten tot de Belgische A-lijst, de lijst van soorten waarvan wordt aangenomen dat ze na 1950 in wilde staat in België zijn voorgekomen.

Witkeelgors is een van de meest waargenomen Nearctische gorzen die in Europa opdruken als dwaalgast. De meeste gevallen stam-

men uit Groot-Brittannië. Daar wordt gemiddeld ongeveer één Witkeelgors per jaar vastgesteld, met in totaal 50 aanvaarde gevallen tot en met 2019 en een toenemende trend (Holt et al. 2019, Holt et al. 2020). Een opmerkelijk gegeven voor Nearctische gorzen in Groot-Brittannië is dat veel gevallen dateren uit het voorjaar, en een flink deel daarvan werd vastgesteld op eilanden in het noorden van het land. Er is echter ook een reeks najaarsgevallen. Voor Nederland liggen zeven gevallen voor, waaronder twee recente gevallen uit 2019 en 2021. De meest recente vogel zat van 6 tot en met 08/01 op een voederplaats in Goeree-Overflakkee in het zuidwesten van Nederland. De locatie was niet zo heel ver van het Zwin, maar het ontbreken van een ring toonde aan dat het zeker niet om de in het Zwin geringde Witkeelgors van het vorige najaar ging (webref. 3). In Frankrijk is er één aanvaard geval, uit het voorjaar van 2008 (webref. 3). Elders in Europa zijn nog gevallen bekend (één of meerdere per land) uit IJsland, Finland, Noorwegen, Zweden, Denemarken, Malta, Gibraltar, de Azoren (Portugal), Ierland, (Slack 2009, Mitchell 2017).

East meets West

Vogeltrek is een regelmatige beweging tussen veelal vaste broedgebieden en overwinteringsgebieden, telkens in dezelfde periodes van het jaar (Newton 2008). Zowel Roodkeelnachtegal als Witkeelgors zijn trekvogels. Bij de eerste soort trekt de volledige populatie tussen het broedgebied in Noord-Azië en het wintergebied in Zuidoost-Azië (Clement & Rose 2015). Het grootste deel van het broedgebied van Witkeelgors wordt verlaten tijdens het winterseizoen, op een klein gebied na in het noordoosten van de Verenigde Staten en het uiterste zuidoosten van Canada, waar de soort jaarrond aanwezig is (Byers et al. 1995). Trekvogels, die zich over grote afstanden verplaatsen, komen in aanmerking om als dwaalgast op te duiken op plaatsen waar ze normaal gezien niet voorkomen. De term 'dwaalgast' is enigszins relatief en, als je er over nadent, misschien geen ideale woordkeuze. De verspreiding van vogelsoorten is voortdurend in verandering. Een soort die vandaag als dwaalgast in onze contreien terechtkomt na hierheen te zijn 'gedwaald', kan binnen enkele decennia misschien een vaste broedvogel of een regelmatige doortrekker zijn geworden. Er zijn voorbeelden genoeg die dat aantonen. Denk maar aan de verandering van status van soorten als Grote Pieper *Anthus richardi* of Bladkoning in vergelijking met enkele tientallen jaren terug.

Er zijn verschillende oorzaken waardoor een trekvogel ver buiten zijn courante verspreidingsgebied kan terechtkomen: ongewoon verre dispersie, uit koers geslagen door weersomstandigheden, 'overshooting' (waarbij het broedgebied of het wintergebied voorbijgevlogen wordt), meevliegen in een groep van een verwante soort waarmee een deel van het verspreidingsgebied wordt gedeeld en navigatiefouten waardoor een ongebruikelijke trekrichting wordt gekozen (Newton 2008, Lovette & Fitzpatrick 2016). Hieronder gaan we dieper in op enkele zaken die kunnen verklaren hoe de Roodkeelnachtegal en de Witkeelgors op dezelfde dag in het Zwin zijn terechtgekomen. Allebei waren ze extreem zeldzame dwaalgasten die duizenden kilometer buiten hun gebruikelijke verspreidingsgebied opdoken, maar de manier waarop dat gebeurde was vermoedelijk heel verschillend.

Het voorkomen in West-Europa van soorten afkomstig uit Siberië is inmiddels genoegzaam bekend. Tientallen soorten die hoofdzakelijk of uitsluitend ten oosten van het Oeralgebergte voorkomen en die in regel in zuidelijk Azië overwinteren, zijn hier al opgedoken. Van sommige soorten zien we dat jaarlijks met zulke grote regelmaat en in soms zo'n grote aantallen, dat er van dwalen nog nauwelijks gesproken kan worden (zie hoger). Andere zijn ontzettend zeldzaam. Er is al aardig wat geschreven over de oorzaken van het

opduiken van Siberische soorten in onze contreien. Er wordt aangenomen dat het dwalen in een andere richting dan de gebruikelijke trekrichting voor een bepaalde soort zijn oorsprong vindt in een oriëntatiefout van de vogel in kwestie. Die navigatiefout kan het gevolg zijn van een genetische afwijking, maar er kunnen ook andere oorzaken zijn, zoals tijdelijke of permanente lokale storingen in het aardmagnetisch veld, die van groot belang zijn voor de oriëntatie bij trekvogels. In elk geval wordt aangenomen dat het hier opduiken van Siberische soorten niet het directe gevolg is van weersomstandigheden (bijv. sterke winden) die hen helemaal tot in West-Europa stuwen. Bepaalde weersomstandigheden, zoals grootschalige en langdurig stabiele hogedrukgebieden over grote delen van noordelijk Eurazië, kunnen er wel voor zorgen dat dwaalgasten hier gemakkelijker kunnen geraken, omdat het ideale weersomstandigheden oplevert om te trekken. De directe oorzaak om in de verkeerde richting naar het westen te vliegen blijft de oriëntatiefout die de vogel maakt, de weersomstandigheden onderweg doen de reis al dan niet vlotter verlopen (Alerstam 1990, Lees & Gilroy 2009).

Van Noord-Amerikaanse zangvogelsoorten die in Europa opdruken, werd lange tijd aangenomen dat ze de overtocht van de Atlantische Oceaan onmogelijk op eigen kracht konden doen. Het is al lang bekend dat heel wat soorten in de oceaan op schepen kunnen terechtkomen en vervolgens verder meevaren in de richting van Europa, waar ze dan aan land gaan. In België is het voorkomen van Noord-Amerikaanse zangvogels zeer uitzonderlijk, maar in andere delen van Noordwest-Europa komen elk najaar nogal wat van dergelijke dwaalgasten aan, van tientallen soorten. Dat is met name het geval voor gebieden die grenzen aan de Atlantische Oceaan, zoals de Britse Eilanden. Voor een deel gaat het om soorten waarvan de trekstrategie in het najaar erin bestaat om een aanzienlijke afstand over de westelijke Atlantische Oceaan te vliegen. Dat is opmerkelijk, want ze zouden een groot deel van de tocht ook over land kunnen maken. In de plaats daarvan maken ze gebruik van gunstige rugwinden om snel en efficiënt overwinteringsgebieden in het Caraïbische Gebied of Zuid-Amerika (al naargelang de soort) te bereiken. Als ze onderweg geconfronteerd worden met sterke stormsystemen die noordoostwaarts oprukken langs de Oostkust van Noord-Amerika, kunnen ze echter in de problemen komen en in noordoostelijke richting over de Atlantische Oceaan gestuwd worden, in de richting van Noordwest-Europa. De krachtigste stormen die daarvoor kunnen zorgen zijn de orkanen en de tropische stormen die vrijwel elk jaar het nieuws halen, wanneer ze in het zuidoosten en het oosten van de Verenigde Staten voor onheil zorgen. In regel zetten dergelijke stormen hun weg voort over de Atlantische Oceaan. Er wordt ingeschat dat trekvogels die in zo'n storm terechtkomen de reis over de oceaan onder invloed van de stuwende winden in een tweetal dagen kunnen maken (Elkins 2008, Newton 2008, Lees & Gilroy 2009). Het Zwin ligt op minder dan tien kilometer van de grote haven van Zeebrugge. De kans dat de Witkopgors van oktober 2020 een stuk van de reis over de oceaan is meegelift met een schip tot in de haven en dan niet ver van de haven werd ontdekt, is niet onmogelijk. Er is niet onderzocht of in de periode net voor de ontdekking schepen in de haven waren aangekomen die van over de oceaan kwamen. De optie dat de vogel met een schip is meegekomen lijkt logischer omdat wordt onderschat in welke mate kleine (zang)vogels in staat zijn om op eigen kracht de oceaan over te vliegen. De hoger vermelde literatuur toont aan dat dit wel degelijk goed mogelijk is. Eind september – begin oktober 2020 was een periode met diverse stormgebieden die van over de Atlantische Oceaan onze richting uitkwamen. De aankomst van een Witkeelgors net na die periode is vermoedelijk geen toeval en

de kans is reëel dat dit exemplaar zonder hulp van een schip hier terechtkwam.

Wouter Faveyts (Zwin Natuur Park) (wouter.faveyts@telenet.be)
Joris Elst (joris@elst.be)

Dankwoord

Dank aan Christopher König (Deutsche Avifaunistische Kommission) voor informatie over de status van Roodkeelnachtegal in Duitsland. Dank aan het Belgisch Ringwerk, Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (Federale Overheidsdienst Wetenschapsbeleid).

Referenties

- Alerstam T. 1990. Bird Migration. Cambridge University Press
- Baeten S., Vanhove F., Lebrun R., Demeulemeester M. & de leden van het BRBC. 2021. Zeldzame Vogels in België in 2020. *Natuur.oriolus* 87(4): 137-149.
- Byers C., Olson U. & Curson J. 1995. Buntings and sparrows. Christopher Helm. London
- Clement P. & C. Rose. 2015. Robins and chats. Helm. London.
- Deutsche Seltenheitskommission. 1997. Seltene Vogelarten in Deutschland in 1995. *Limicola* 11: 153-188.
- Elkins N. 2008. Further thoughts on the transatlantic vagrancy of landbirds to Britain & Ireland. *British Birds* 101: 458-477.
- Faveyts W., Elst J., Vandegehuchte M. & de leden van het BRBC. 2015. Zeldzame Vogels in België in 2013. *Natuur.oriolus*. 81(3): 75-88.
- Faveyts W., Vanhove F., Baeten S., Lebrun R., Elst J. & de leden van het BRBC. 2018. Zeldzame Vogels in België in 2017. *Natuur.oriolus* 84(2): 49-60.
- Haas M., Slaterus R., van der Spek V. & CDNA. 2017. Rare birds in the Netherlands in 2016. *Dutch Birding* 39: 363-386.
- Holt C., French P. & the Rarities Committee. 2019. Report on rare birds in Great Britain in 2018. *British Birds* 112: 556-626.
- Holt C., French P. & the Rarities Committee. 2020. Report on rare birds in Great Britain in 2019. *British Birds* 113: 585-655.
- Howell S.N.G., Lewington I. & Russell W. 2014. Rare birds of North America. Princeton. New Jersey.
- Keller V., Herrando S., Voříšek P. et al. 2020. European Breeding Bird Atlas 2 Distribution, Abundance and Change. European Bird Census Council & Lynx Edicions. Barcelona.
- Lees A.C. & Gilroy J.J. 2009. Vagrancy mechanisms in passerines and near-passerines. In: Slack R. Rare birds, where and when: An analysis of status and distribution in Britain and Ireland. Rare Birds Books, York.
- Lovette I.J. & Fitzpatrick J.W. 2016. Handbook of Bird Biology. Third edition. Cornell Laboratory of Ornithology.
- Mitchell D. 2017. Birds of Europe, North Africa and the Middle East. *An annotated checklist*. Lynx Edicions. Barcelona.
- Newton I. 2008. The Migration Ecology of Birds. Academic Press. London.
- Slack R. 2009. Rare birds. Where and when. An analysis of status and distribution in Britain and Ireland. Rare Birds Books. York.
- Vangeluwe D., Guilleux R. & Pierrard N. 2014. Digitaliseren van historische gegevens van het ringwerk uitgevoerd door de heer Léon Lippens. Eindverslag. KBIN, Brussel.
- Vanhove F., Baeten S., Lebrun R., Demeulemeester M. & de leden van het BRBC. 2020. Zeldzame Vogels in België in 2019. *Natuur.oriolus* 86(3): 104-114.

Webreferenties

- Webref 1: <http://www.belgianrbc.be>
- Webref 2: <https://www.dutchavifauna.nl/species/roodkeelnachtegal?all=1>
- Webref 3: http://www.chn-france.com/chn_donnees.php
- Webref 4: <https://www.dutchavifauna.nl/species/witkeelgors?all=1>

Samenvatting - Summary - Résumé

Op 12/10/2020 werd op de bekende vogelringpost in het Zwin Natuur Park in Knokke-Heist (W) een eerste winter vrouwtje Roodkeelnachtegaal *Calliope calliope* geringd. Dit betrof slechts het tweede geval voor België en de eerste levende. Het eerste geval betrof immers een eerste winter mannetje dat door een kat dood werd binnengebracht in Haillot (N) op 04/12/2019. De vangst bracht aardig wat positieve commotie onder de aanwezige vogelaars, die de vogel in de hand konden waarnemen.

Kort na het terug loslaten van de Roodkeelnachtegaal vloog er in hetzelfde net een eerste winter mannetje Witkeelgors *Zonotrichia albicollis*, ook voor die soort betekende dit het tweede geval voor België, na een eerdere vangst in Berendrecht in het Antwerpse havengebied (A) op 12/10/2013, exact zes jaar eerder dus. In tegenstelling tot de Roodkeelnachtegaal kon de Witkeelgors op 12 en 13/10 nog wel in het veld worden waargenomen, vaak op vrij korte afstand. Alles moest uiteraard georganiseerd worden rekening houdende met de toen geldende, strenge coronarestricties maar alles verliep netjes en zoals afgesproken.

De ver-westelijke en ver-oostelijke herkomst van de twee soorten dreven het contrast op. Deze bijdrage bespreekt verder de West-Europese status van beide soorten en de verspreiding in het broedgebied.

Siberian Rubythroat and White-throated Sparrow on same day in The Zwin in October 2020

On 12/10/2020, a first winter female Siberian Rubythroat Calliope calliope was ringed at the well-known bird ringing post at the Zwin Park in Knokke-Heist (W), this was only the second record for Belgium and the first one of a living bird. The first record concerned a first winter male brought in dead by a cat in Haillot (N) on 04/12/2019. The Zwin record caused quite some positive commotion amongst birders present, who were able to observe the bird in the hand.

Shortly after its release, a first winter male White-throated Sparrow Zonotrichia albicollis flew in the same net, also this constitutes the

second record for Belgium, after an earlier catch in Berendrecht in the Antwerp harbour area (A) on 12/10/2013, so exactly 6 years earlier. In contrast to the Siberian Rubythroat, the White-throated Sparrow could also be observed in the field on 12 and 13/10, often under very confiding circumstances.

The far-western and far-eastern origins of the two species highlighted these exceptional species. This contribution further discusses the Western European status of both species and their distribution.

Calliope sibérienne et Bruant à gorge blanche le même jour dans le Zwin en octobre 2020

Le 12 octobre 2020, une femelle de Calliope sibérienne, en plumage de premier hiver, a été baguée au célèbre poste de baguage dans le parc du Zwin à Knokke-Heist (W). Ce n'était que le deuxième cas pour la Belgique et le premier individu vivant. Le premier cas concerne un mâle en plumage de premier hiver qui a été ramené mort par un chat à Haillot (N) le 04/12/2019. La prise a causé pas mal de commotion positive parmi les ornithologues présents qui ont pu observer l'oiseau en main.

Peu de temps après le relâchement de la Calliope sibérienne, un Bruant à gorge blanche mâle Zonotrichia albicollis, en plumage de premier hiver, a atterri dans le même filet. Également pour cette espèce, c'était le deuxième cas pour la Belgique, après une capture antérieure à Berendrecht dans la zone portuaire d'Anvers (A) le 10/12/2013, donc exactement 6 années plus tôt. Contrairement à la Calliope sibérienne, le Bruant à gorge blanche a pu encore être observé sur le terrain les 12 et 13/10, souvent à une distance relativement restreinte.

Il a fallu bien s'organiser, en tenant compte des strictes restrictions sanitaires en vigueur à l'époque, mais tout s'est déroulé sans heurts et comme convenu.

Les origines respectivement extrêmement occidentale et orientale des deux espèces accentuaient le contraste entre les deux captures. Cette contribution discute plus en détail du statut des deux espèces en Europe occidentale et de la distribution dans la zone de reproduction.